

Har læreplanen stadig minimal betydning?

Undervisningsministeriets læreplaner for skolens fag er centrale styredokumenter, der fastlægger formål og rammesætter indhold og form for undervisningen. Men hvilken betydning har de i praksis?

Forfatter: [Jens Aage Poulsen](#)

I en rapport fra 2012 kunne EVA (Danmarks Evalueringsinstitut) konkludere, at lærerne kun i ringe grad brugte læreplanen Fælles Mål 2009, når de planlagde undervisningen.(1) Denne konstatering var Undervisningsministeriets vigtigste begrundelse for året efter at iværksætte arbejdet med nye læreplaner til skolens fag.

Intentionen var, at læreplanerne skulle være kortere, mere systematiske, lettere at forstå og ikke mindst være umiddelbart anvendelige for lærerne. Til forskel fra tidligere læreplaner, der var formuleret som undervisningsmål, skulle de nye – i overensstemmelse med OECD's anbefaling(2) og med inspiration fra bl.a. læreplanskonceptet fra Schweiz og Ontario – være udformet som *kompetenceorienterede læringsmål*(3). Dermed var der også lagt op til ændrede måder at planlægge, gennemføre og evaluere undervisningen på.

Læreplanen forenkede Fælles Mål (FFM) med tilhørende læseplan og vejledning blev offentliggjort i juni 2014. I skoleåret 2014-15 afholdt Undervisningsministeriet, CFU'erne, pædagogiske centre og andre aktører en række fyraftensmøder, workshops og kurser, hvor den ny læreplan blev præsenteret og de undervisningsmæssige konsekvenser drøftet, så den var klar til at blive fuldt implementeret fra august 2015. Et mindre antal skoler indførte dog helt eller delvist læreplanen i løbet af skoleåret 2014-15.

Hvad er så status for lærerens brug af FFM – har den en større nytteværdi som styredokument end tidligere læreplaner? Ved skoleårets begyndelse gennemførte HistorieLab i samarbejde med Rambøll Management Consulting en kvantitativ undersøgelse af lærerens syn på og brug af FFM i historie. Resultaterne bygger på besvarelserne fra 298 respondenter.

Et blandet og uklart billede

Selv om FFM i august-oktober 2015, hvor undersøgelsen blev gennemført, havde været kendt i mere end et år, tegner resultaterne et blandet og uklart billede af lærernes holdninger til læreplanen, og i hvilken grad de har reflekteret over læreplanen og dens konsekvenser for tilrettelæggelsen af undervisningen. Det kan selvfølgelig skyldes, at der i skoleåret 2014-15 var en række andre forhold i forbindelse med folkeskolereformen, som krævede lærernes opmærksomhed.

En anden tolkning kan være, at på trods af intentionen om en brugervenlig læreplan, så spiller den fortsat en ubetydelig rolle som styredokument for tilrettelæggelse af undervisningen. HistorieLab gennemfører i slutningen af skoleåret en tilsvarende undersøgelse med henblik på at undersøge dette forhold nærmere. Samtidig vil praksis kunne afsløre mulige udfordringer i læreplanen.

Forenklede Fælles Mål

Undersøgelsen af historielærernes opfattelser af FFM bestod af ni udsagn, som de skulle forholde sig til gennem markeringer af 'Helt uenig', 'Uenig', 'Hverken/eller', 'Enig', 'Helt enig', 'Ved ikke/ønsker ikke at svare'. De ni udsagn var:

- Forenklede Fælles Mål er mere brugbare for mig i min tilrettelæggelse af historieundervisningen end Fælles Mål 2009
- Historiefaget er indholdsmæssigt forandret med forenklede Fælles Mål sammenlignet med Fælles Mål 2009
- Forenklede Fælles Mål giver mig som lærer mere frihed til at vælge indholdet af undervisningen end Fælles Mål 2009
- Jeg synes der er god sammenhæng mellem fagets tre kompetenceområder: 'Kronologi og sammenhæng', 'Kildearbejde' og 'Historiebrug'
- Jeg synes, forenklede Fælles Måls færdigheds- og vidensmål er tiltrækkeligt klart formuleret
- Færdigheds- og vidensmålene i forenklede Fælles Mål gør det lettere for mig at vælge indhold og aktiviteter i undervisningen, som passer til elevernes forudsætninger
- I forbindelse med forenklede Fælles Mål er det en fordel, at historiekanonens punkter ikke længere skal indgå i historieundervisningen i kronologisk rækkefølge og på bestemte klassetrin
- Kravet om/muligheden for kildearbejde i forenklede Fælles Mål er passende
- Kravet om/muligheden for fortælling, oplevelse og indlevelse i forenklede Fælles Mål er passende.

Historielærernes besvarelser fordeler sig efterfølgende således, at 36 % erklærer sig 'Enig' eller 'Helt enig' i, at FFM er mere brugbar i tilrettelæggelsen af undervisningen end Fælles Mål 2009, mens kun ca. 11 % er 'Helt uenig', 'Uenig'. Det skal dog ses i lyset af, at 52 % har

markeret 'Hverken/eller' eller 'Ved ikke/ønsker ikke at svare'. For lærere uden linjefagskompetence i historie er denne andel højere.

27 % er 'Enig' eller 'Helt enig' i, at FFM har forandret fagets indhold, men usikkerheden er markant, idet 65 % har angivet 'Hverken/eller' eller 'Ved ikke/ønsker ikke at svare'. For lærere uden linjefagskompetence er det hele 81 %.

Lidt mere end ¼ af respondenterne mener, at FFM øger deres frihed til at vælge indhold i undervisningen. Besvarelsen af dette spørgsmål viser dog en ikke afklaret holdning, idet næsten 60 % har angivet 'Hverken/eller' eller 'Ved ikke/ønsker ikke at svare'.

De to næste spørgsmål er rettet mod sammenhænge og klarhed i formuleringerne. 54 % er 'Enig' eller 'Helt enig' i, at der er en god sammenhæng mellem læreplanens tre kompetenceområder. Med hensyn til klarhed i formuleringerne er ca. 40 % 'Enig' eller 'Helt enig', men for begge spørgsmåls vedkommende er der også her en betydelig del, der har angivet 'Hverken/eller' eller 'Ved ikke/ønsker ikke at svare', og også her andelen størst hos lærere uden linjefagskompetencer.

De begrænsede praksiserfaringer med læreplanen kan forklare, at 59 % svarer 'Hverken/eller' eller 'Ved ikke/ønsker ikke at svare' på spørgsmålet, om læreplanen giver bedre mulighed for at vælge indhold, der passer til elevernes forudsætninger.

Kanonpunkter, som læseplanen til Historie 2009 foreskrev, skulle indgå i kronologisk rækkefølge, og som var fordelt på klassetrin, har til forskel fra andre dele af læreplanen, haft en stor indflydelse på lærernes valg af indhold.(4) I FFM er kanonpunkterne givet fri, så de kan inddrages i forløbene, hvor det skønnes relevant. Det er 43 % 'Enig' eller 'Helt enig' i er en fordel, mens 13 % har den modsatte opfattelse. Men også her er der mange, som mener 'Hverken/eller' eller 'Ved ikke/ønsker ikke at svare'. Den andel er betydeligt større for lærere uden linjefagskompetence.

Responserne på de to sidste udsagn, vedr. opfattelsen af om læreplanens krav til henholdsvis kildearbejde og fortælling, oplevelse og indlevelse, er nogenlunde ens, idet 43-46 % mener, at kravene er passende og 5-6 % det modsatte. De ensartede holdninger forekommer umiddelbart overraskende, idet kildearbejde er markant opprioriteret, og læreplanen vægter, at det er eleverne, der skal "gøre historie", mens fortællingen – i hvert fald forstået som lærerens eller læremidlets spændende fortælling er nedprioriteret. Kan forklaringen være, at lærerne endnu ikke har været optaget af læreplanens intentioner ift. begreberne om fortællinger og kildearbejde?

Konklusion

Ved samtlige udsagn er der to-tre gange så mange markeringer ved 'Enig' eller 'Helt enig' som ved 'Helt uenig', 'Uenig', hvilket må tages som tegn på en generel positiv holdning til FFM. Samtidig har en betydelig del af lærerne angivet 'Hverken/eller' eller 'Ved ikke/ønsker ikke at svare' ved alle udsagn. Det tyder på, at historielærerne ved begyndelsen af skoleåret 2015-16 var uafklarede eller usikre i forhold til indholdet og konsekvenserne af FFM.

Generelt var usikkerheden størst blandt lærere uden linjefagskompetence. Usikkerheden kan som nævnt skyldes, at lærerne har haft så travlt med at implementere andre forhold af

skolereformen i skoleåret 2014-15, at de ikke har haft tid til at forholde sig til FFM. Men en del af forklaringen kan måske også være, at lærerne – trods Undervisningsministeriets intention om at udarbejde en funktionel læreplan – ikke tillægger FFM afgørende betydning i planlægningen af undervisningen. Ved skoleårets afslutning gennemfører HistorieLab en opfølgende undersøgelse, der kan give svar herpå.

Noter inkl. litteratur

1) Danmarks Evalueringsinstitut (2012) Fælles Mål i folkeskolen. [En undersøgelse af lærernes brug af Fælles Mål](#)

2) Se fx Claire Shewbridge, Eunice Jang, Peter Matthews and Paulo Santiago (2011). [OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education. DENMARK](#)

3) Undervisningsministeriet. Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen (2013): Forenkling af Fælles Mål. [Master for forenkling af Fælles Mål](#)

4) Jens Pietras & Jens Aage Poulsen (2011). Historiedidaktik – fra teori til praksis, s. 100. Også Ramböll (2015). Undersøgelse af historielæreres opfattelser af historiefaget og dets læremidler samt forenkledede Fælles Mål. Bilag 1: Tabelrapport, fx side 27-28 viser, at historiekanon ofte har betydning for valg af indhold.